

Editorial

Σύμφωνα με τις παρούσες και μελλοντικές προκλήσεις της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την οικοδόμηση της Ευρώπης του αύριο, όπως αυτές παρουσιάζονται στο Ανακοινωθέν της Μπριζ, το 2010 «Η Ευρώπη επιθυμεί να γίνει πιο έξυπνη, πιο διατηρήσιμη και να μην χαρακτηρίζεται από αποκλεισμούς». Πρόκειται για τρεις σημαντικές προκλήσεις, η καθεμία από τις οποίες μπορεί να αναχθεί σε συγκεκριμένες προτεραιότητες για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης με την προοπτική της δια βίου μάθησης, καλύπτοντας όλα τα επίπεδα και τα είδη μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης.

Για την επίτευξη των παραπάνω προκλήσεων απαιτούνται υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που να ανταποκρίνονται στις σημερινές και τις μελλοντικές ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτής της προοπτικής κυριαρχούν τέσσερις στρατηγικοί στόχοι: α) η υλοποίηση της δια βίου μάθησης, μέσα από ευέλικτα, υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης β) η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, γ) η προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και δ) η ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας καθώς και του επιχειρηματικού πνεύματος, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Πρόκειται για τέσσερις στρατηγικούς στόχους οι οποίοι καλύπτουν το θεματικό πεδίο του πρώτου τεύχους του εκπαιδευτικού κύκλου.

Στο άρθρο της Ευγενίας Αρβανίτη «Εκπαιδευτικές κοινότητες πρακτικής και επαγγελματική μάθηση στο νέο σχολείο», εξετάζονται δύο βασικές παράμετροι οργάνωσης ενός αποτελεσματικού σχολείου ικανού να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης. Αναλύεται ο ρόλος των σχολείων ως κοινοτήτων μάθησης στο πλαίσιο των οποίων αναπτύσσεται μια συλλογική υπευθυνότητα για την ποιοτική διδασκαλία και μελετώνται οι βασικές αρχές της επαγγελματικής μάθησης των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της δια βίου και διευρυμένης μάθησης. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται ένα μοντέλο ενδοσχολικής επιμόρφωσης με την αξιοποίηση ενός επιστημολογικού πλαισίου μάθησης, της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού και μιας σειράς ψηφιακών εργαλείων διδακτικού σχεδιασμού, συνεργασίας και διαμοιρασμού των αποτελεσμάτων. Πρόκειται για μία προσέγγιση η οποία μπορεί να έχει άμεση εφαρμογή σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και αφορά τόσο τη διαρκή επιμόρφωση όσο και τη βασική εκπαίδευση μελλοντικών εκπαιδευτικών.

Η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τη συμβολή των προηγμένων τεχνολογιών του διαδικτύου, αναδεικνύεται, στην εποχή μας, σε μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την πραγμάτωση του οράματος της δια βίου μάθησης. Το άρθρο της Ξανθής Χουλιάρα και συν. «Εφαρμογή της μεθόδου “έξι σκεπτόμενα καπέλα” του De Bono στη διαδικτυακή επιμόρφωση εκπαιδευτικών: η περίπτωση των καθηγητών Φυσικής Αγωγής», εστιάζει στην

καινοτομία και στη δημιουργική μάθηση μέσα από ένα δημιουργικό μοντέλο διαδικτυακής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης το οποίο υλοποιείται με τη χρήση της θεωρίας του E D Bono «έξι σκεπτόμενα καπέλα». Στο άρθρο γίνεται μία ολοκληρωμένη καταγραφή των χαρακτηριστικών της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, σύγχρονης και ασύγχρονης, με εργαλεία δημιουργικής μάθησης και διερευνώνται με την εφαρμογή του Swot Analysis τα δυνατά και αδύνατα σημεία, οι ευκαιρίες και οι απειλές της υπό μελέτη επιμόρφωσης, σε ένα δείγμα συμμετεχόντων εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής.

Οι νέες εκπαιδευτικές ανάγκες και προκλήσεις της εποχής μας θέτουν τον μαθητή στο επίκεντρο των αλλαγών με σκοπό τη συνολική βελτίωση του επιπέδου σπουδών καθώς και της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Οι Αυγερινός και Τριρογιάννη με το άρθρο τους «Διαθεματική προσέγγιση της ηγεσίας σε μαθητές δημοτικού μέσω της λογοτεχνίας και της φυσικής αγωγής» προτείνουν ένα δημιουργικό και ανοικτό εκπαιδευτικό περιβάλλον συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης, που όχι μόνο επιδέχεται αλλά ενθαρρύνει και δημιουργεί την καινοτομία. Στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου εκπονούνται Προγράμματα Σπουδών στα οποία τα μαθησιακά-διδακτικά αντικείμενα και τα σχετικά με αυτά περιεχόμενα, τα εκπαιδευτικά υλικά, καθώς και οι προτεινόμενες δραστηριότητες αναπτύσσονται με έμφαση στις γενικές ικανότητες που θα πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές για να μπορούν να ζήσουν δημιουργικά ως δημοκρατικοί πολίτες στην αναδυόμενη Κοινωνία της Γνώσης. Η αξιολόγηση έδειξε ότι όλοι οι μαθητές κατανόησαν σε βάθος τις έννοιες *ηγέτης-ηγεσία*, ανέπτυξαν την κριτική ικανότητα, διασκέδασαν, δούλεψαν ομαδικά και συνεργάστηκαν αποτελεσματικά.

Στο άρθρο του Πέτρου Κλιάπη, «Ανάπτυξη στρατηγικών σε έννοιες χώρου κατά την πρώτη σχολική ηλικία» παρουσιάζεται μια μελέτη των στρατηγικών δόμησης εννοιών χώρου από παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας και οι δυνατότητα ενίσχυσης των στρατηγικών αυτών στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Ο χειρισμός και η αντιμετώπιση των διαφορετικών και πολύμορφων χωρικών καταστάσεων από το παιδί, απαιτούν τη χρήση κατάλληλων χωρικών στρατηγικών οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την οργάνωση και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Με τη διδακτική παρέμβαση διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά μπορούν να υποστηριχτούν στη διαδικασία δόμησης εννοιών χώρου σε δύο επίπεδα τα οποία σχετίζονται με την προηγούμενη εμπειρία και το μέγεθος του διαθέσιμου ρεπερτορίου των στρατηγικών και με τη δημιουργία εξειδικευμένων έργων στα οποία δραστηριοποιούνται μέσα σε ένα πλούσιο μαθησιακό περιβάλλον.

Η εισαγωγή των τεχνολογιών της πληροφορικής και των υπολογιστών στη δημόσια διοίκηση και οι νέες διοικητικές πρακτικές, τις οποίες οι τεχνολογίες αυτές εισήγαγαν, δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον στη Δημόσια Διοίκηση στο οποίο ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας θα πρέπει να κρατηθεί εντός των "τεχνολογικών τειχών", που μέρα με την ημέρα διευρύνονται. Στο πλαίσιο αυτό ο ρόλος της επιμόρφωσης των Στελεχών της Εκπαίδευσης στις Νέες Τεχνολογίες καθίσταται σημαντικός και καθοριστικός. Οι Κολέρδα Σαραφίδου και Σπυριδάκης με το άρθρο τους «Η ανάγκη επιμόρφωσης του Διευθυντή

Σχολικής Μονάδας στις ΤΠΕ» καταδεικνύουν την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης στις ΝΤ των Στελεχών της Εκπαίδευσης, με στόχο να αποκτήσουν εκείνες τις δεξιότητες που θα τους παρέχουν αποτελεσματικές και ευέλικτες ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης και εξέλιξης μέσω της τεχνολογικής ολοκλήρωσης και του τεχνολογικού σχεδιασμού.

Στο χώρο της εκπαίδευσης, συχνά, αναπαράγονται και διαιωνίζονται προκαταλήψεις και στερεότυπα συνδεδεμένα με τα φύλα, αλλά και τις ασύμμετρες έμφυλες διαιρέσεις και ιεραρχίες. Το γεγονός αυτό εντοπίζεται σε ένα πλήθος περιοχών όπως οι διαφορετικές κατά φύλο συμπεριφορές και προσδοκίες των εκπαιδευτικών, ανδρών και γυναικών, το περιεχόμενο και η φιλοσοφία του αναλυτικού προγράμματος, το περιεχόμενο και η εικονογράφηση των σχολικών εγχειριδίων, η κατανομή του εκπαιδευτικού προσωπικού με βάση το φύλο, η ιεραρχία του κλάδου, οι θέσεις ισχύος, τα κέντρα λήψης των εκπαιδευτικών αποφάσεων. Στο άρθρο της Αναστασίας Παναγιωτίδου «The on-line distance training of teachers on gender issues as a factor of blunting gender-defined attitudes and inequalities of the educational system», διερευνάται εάν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα φύλου ενδείκνυται για την προώθηση αλλαγών, την άρση των στερεοτύπων και των βαθιά ριζωμένων αντιλήψεων, αλλά και τη διάχυση της οπτικής του φύλου στις εκπαιδευτικές πρακτικές. Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας διαπιστώθηκε ότι παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές στις αντιλήψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών πριν και μετά την επιμόρφωση, γεγονός που καταδεικνύει ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα φύλου μέσω είναι ικανή να αμβλύνει τις έμφυλα προσδιορισμένες αντιλήψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών.

Στο τέλος της πρώτου μέρους ο Παντελής Δεμίρογλου με το άρθρο του «Οι ερευνητικές προσεγγίσεις για τις διατροφικές συνήθειες των μαθητών – Ζητήματα Μεθοδολογίας και προοπτικές της Έρευνας» αποδεικνύει ότι ο συνδυασμός φυσικής δραστηριότητας και υγιεινής διατροφής αποτελούν δύο ιδανικούς τύπους συμπεριφοράς. Στην απόκτηση αυτών των συμπεριφορών σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα χαρακτηριστικά των μαθητών, οι γνώσεις, οι στάσεις, οι αντιλήψεις τους και η ικανοποίηση που αντλούν από αυτές τις συμπεριφορές, οι επιδράσεις της οικογένειας, του σχολείου και του ευρύτερου κοινωνικού, οικιστικού και διατροφικού περιβάλλοντος. Η συμβολή της μελέτης έγκειται στη διαμόρφωση ενός σχεδίου των κατηγοριών των μεταβλητών που αφορούν την έρευνα για τις διατροφικές συνήθειες των μαθητών, στην κριτική θεώρηση ζητημάτων της Μεθοδολογίας της Έρευνας και στην ανάδειξη των πτυχών για περαιτέρω διερεύνηση.

Η ποιότητα της εκπαιδευτικής μαθησιακής διαδικασίας και διδασκαλίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον εκπαιδευτικό, ο οποίος συνδιαμορφώνει τη σχολική πραγματικότητα με τους μαθητές του και συμβάλλει στην προώθηση των εκπαιδευτικών αλλαγών και στην αποτελεσματικότητα της παιδαγωγικής πράξης. Ο εκπαιδευτικός καλείται να διαμορφώσει ένα δημιουργικό και ανοιχτό εκπαιδευτικό περιβάλλον με μεγαλύτερη αυτονομία, αυτενέργεια, καινοτόμο διάθεση και δημιουργικότητα. Στο πλαίσιο αυτό στο Β΄ Μέρος παρουσιάζονται τρεις διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες προάγουν την αυτενέργεια, τη

δημιουργικότητα και τον κριτικό τρόπο σκέψης. Οι Ιωάννα Κομνηνού, Ελένη Αθανασίου και Μαρία Διακογιώργη –Παπαποστόλου, με το άρθρο «Οι δεξιότητες του 21ου αιώνα μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών: Μελέτη περίπτωσης το Σχίσμα του 1054», καταθέτουν μία πρόταση διδασκαλίας που έχει ως στόχο την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών της Α΄ Λυκείου, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες του 21ου αιώνα. Το εκπαιδευτικό σενάριο βασίζεται σε ένα ιστορικό γεγονός, στο Σχίσμα του 1054, το οποίο οι μαθητές κλήθηκαν να ερευνήσουν, φωτίζοντας και εμβαθύνοντας σε γεγονότα και αναλύοντας, τις συμπεριφορές και τα κίνητρα των πρωταγωνιστών. Ακολουθώντας τη βασική ταξινόμια των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα σε: τρόπους σκέψης, τρόπους εργασίας, εργαλεία δουλειάς και δεξιότητες ζωής, ακολουθήθηκαν μια σειρά από διδακτικές τεχνικές με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, οι οποίες απέβλεπαν, κυρίως, στην ανάπτυξη της δημιουργικής – αποκλίνουσας σκέψης της κριτικής επεξεργασίας της πληροφορίας, των δεξιοτήτων έρευνας, συνεργασίας, επίλυσης προβλήματος και στην ενίσχυση της πρωτοβουλίας και λήψης αποφάσεων.

Ο Νικόλαος Δ. Κυριακόπουλος με το άρθρο του «ΤΠΕ και εργαστηριακή διδασκαλία. Δύο διδακτικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία των νόμων των αερίων» περιγράφει έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές της Β΄ Λυκείου θετικής και τεχνολογικής κατεύθυνσης κατά τη διδασκαλία των νόμων των αερίων με δυο διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Η μια διδακτική προσέγγιση αφορούσε σε διδασκαλία με χρήση λογισμικού που προσομοίωνε μεταβολές αερίων και η άλλη αφορούσε σε εργαστηριακή διδασκαλία. Στην εργασία παρουσιάζεται το σενάριο διδασκαλίας για κάθε διδακτική προσέγγιση, καθώς και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη σύγκριση των δυο διδασκαλιών. Η σύγκριση οδήγησε στο να προταθεί μια τρίτη διδακτική προσέγγιση που θα συνδυάζει τις δύο παραπάνω διδασκαλίες.

Η Καλαθάκη Μαρία, με το άρθρο «Πρωτογενής Παραγωγικότητα: Σχεδιασμός και Δόμηση Διδασκαλίας για τελειόφοιτους μαθητές Λυκείου» αναφέρεται στο σχεδιασμό και την οργάνωση διδασκαλίας η οποία αφορά στην ενότητα της Ροής Ενέργειας σε ένα οικοσύστημα, και ειδικότερα στην Πρωτογενή Παραγωγικότητα. Αναφέρεται σε μια διδακτική ώρα του μαθήματος της Βιολογίας Γενικής Παιδείας Γ τάξης του Γενικού Λυκείου και περιλαμβάνει την παραγωγή του απαιτούμενου εκπαιδευτικού υλικού. Δύο βασικά στοιχεία τα οποία αναδεικνύονται στο άρθρο είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού ο οποίος μπορεί να επηρεάσει θετικά το φαινόμενο της μάθησης, αν χρησιμοποιήσει κατάλληλες διδακτικές ενέργειες και η σημαντικότητα του σχεδίου διδασκαλίας όταν αυτό στοχεύει στη γνωστική, συναισθηματική και ψυχοκινητική ανάπτυξη των μαθητών.

Σπύρος Κιουλάνης